

Bölüm 7

TÜRKİYE'DE KAMU SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARININ AHP TABANLI OCRA YÖNTEMİYLE ETKİNLİK ANALİZİ

Naci YILMAZ¹

GİRİŞ

Sürdürülebilir ekonomik kalkınma için ülkedeki bankacılık sisteminin ve özellikle kamu sermayeli mevduat bankalarının verimlilikleri ve etkinlikleri çok önemlidir. Çünkü finansal aracılık görevini yerine getiren kamu mevduat bankaları tasarruf sahiplerinden topladıkları kaynakları sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı sağlayacak doğru kişilere aktarmaktan sorumludurlar. Böylece bu bankalar tasarruf sahipleri ile yatırımcılar arasında bir köprü olurlar. Finansal aracılık fonksiyonunun etkin yapılması, kredilerin sürdürülebilir kalkınmayı sağlayacak alanlara ve sektörlerle verilmesi, sadece paydaşları değil, tüm ekonomiyi de ilgilendirmektedir.

Türkiye'deki kamu sermayeli mevduat bankalarının finansal etkinliklerini ölçmek ve değerlendirmek amacıyla bu araştırma yapılmıştır. Kuşkusuz, etkin çalışan bir finansal sistem ve bankacılık genel ekonomik istikrarın gerçekleşmesinin en önemli koşullarından birisidir. Kredilerin hangi kişiler ve kurumlar tarafından ülke ekonomisinin istikrarı ve kalkınması yönünde maksimum düzeyde etkin kullanılabileceğinin kararını doğru veren bir finansal sistemdeki bankacılık sektörü “etkin” olarak değerlendirilir. Ekonomik kalkınma için kilit önemde olan sermayenin etkin ve verimli kullanımını ancak etkin bir bankacılık sistemi sayesinde mümkündür. Sermaye ve kaynak hareketine aracılık eden finansal sistemdeki kurumlar içinde en yüksek varlık toplamına ve işlem hacmine sahip olan bankalar grubu olan mevduat bankaları içinde kamu bankalarının rolü ve piyasa payı oldukça büyüktür. Para piyasasında faaliyet gösteren kamu mevduat bankalarının birincil görevi fon fazlası olanlar ile fon açığı olanlar arasında finansal aracılık yapmak ve ekonomik birimler arasındaki güven ortamı sağlayarak para ödemelerini kolaylaştırmaktır. Kamu mevduat bankaları tasarruf sahiplerinden emanet

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Doğu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İngilizce İktisat Bölümü, nyilmaz@dugus.edu.tr ,ORCID ID 0000-0003-0107-6448

2009-2019 yıllarının ortalaması alındığında, Halkbank'ın en yüksek performansı gösteren kamu sermayeli mevduat bankası olduğu saptanmıştır. Performans sıralamasında başarılı olan bu bankanın, krediler ve diğer faiz dışı gelirler çıktı faktörlerinde, diğer iki bankaya göre özellikle 2009-2016 yılları arasında daha etkin çalıştığı saptanmıştır. Bununla birlikte, söz konusu analizi 2017-2019 yılları ile sınırlandırdığımızda, Vakıfbank ile Ziraat Bankası'nın aynı ölçüde Halkbank'tan daha yüksek performans gösterdikleri de belirlenmiştir. Ziraat Bankası'nın 2017-2019 yılları arasındaki etkinlik artışında, mevduat girdisindeki azalış ve kredi çıktısındaki artış etkili olmuştur. Vakıfbank'ın 2017-2019 yılları arasındaki etkinlik artışında, en önemli etken faiz dışı komisyon ve diğer gelirlerinde görülen artış olmuştur. İncelenen en güncel yıl olan 2019 mali yılına ait etkinlik sıralaması yapıldığında, Vakıfbank'ın faiz dışı komisyon ve diğer gelirlerinde görülen hızlı artış nedeniyle 2019 yılının etkinlik sıralaması, en yüksekte en düşüğe doğru, (Vakıfbank>Ziraat Bankası> Halkbank) şeklinde gerçekleşmiştir. Tüm dönem boyunca Vakıfbank'ın 2019 performansı ilk sırada yer alırken, ikinci sırada Ziraat Bankası'nın 2018 performansı ve üçüncü sırada Vakıfbank'ın 2018 performansı yer almıştır. Sonuç olarak, dönemsel finansal analizlerde, güncel verileri de içeriyor olması bakımından, son üç yılı kapsayan orta vadeli etkinlik analizlerinin kısa ve uzun dönemli analizlere üstün ve tercih edilir olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte, etkinlik değerlendirmesinde kullanılan yöntemlerin farklı olması veya inceleme dönemlerinin, girdi-çıkıtı faktörlerinin ve faktör ağırlıklarının farklı olması halinde, etkinlik sıralamasının değişebileceği söylemek mümkündür. Bu yüzden araştırmacıların özellikle farklı karar verme teknikleri kullanarak konuyu farklı açılardan araştırmalarında fayda görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Agrell, P.J. and West, B.M. (2001), A Caveat on the Measurement of Productive Efficiency, International Journal of Production Economics, 69, 1-14.
- Aydın, N., Başar, M. ve Coşkun, M. (2010). Finansal Yönetim. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Aydın, Y. (2020). Bütünleşik CRITIC ve MAIRCA Yöntemleri ile Kamu Sermayeli Bankalarının Performans Analizi. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(4), 829-841.
- BDDK, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Aralık 2019, 4-5.
- Chatterjee P. ve Chakraborty, S. (2012). Material Selection Using Preferential Ranking Methods, Material and Design, 35, 384-393.
- Chatterjee P. (2013). Applications of Preference Ranking-Based Methods for Decision-Making in Manufacturing Environment, PHD Thesis, Jadavpur University, Kolkata.
- Çanakçıoğlu, M. (2019). Evaluation of Banking Performance of the Balkan Countries with an Integrated MCDM Approach Consist of Entropy and OCRA Techniques, Economy & Business: Journal of International Scientific Publications, 13, 341-366.

- Çelik, Ş. ve Başkurt, B. (2020). Finansal Sürdürülebilirlik: Sosyal Sorumlu Yatırımlar, Finansal Dinamikler: Küreselleşme Sürecinde Finansal Gelişmeler, Editör M.Öztürk, Nobel Yayınları, Bölüm 25, 401-419.
- Demireli, E. (2010). TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Sistemi: Türkiye'deki Kamu Bankaları Üzerine Bir Uygulama. Girişimcilik Kalkınma Dergisi, 5(1), 101-112.
- Ercan, E. ve Kundakçı N. (2017). Bir Tektstil İşletmesi İçin Desen Programı Seçiminde ARAS ve OCRA Yöntemlerinin Karşılaştırılması. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(1), 83-105.
- Güzel, A. (2016). İşletme Finansmanı. Atlantis Yayınları, İzmir.
- Işık, A.T. ve Adalı, E.A. (2016). A New Integrated Decision Making Approach Based on SWARA and OCRA Methods for the Hotel Selection Problem. *International Journal of Advanced Operations Management*, 8(2), 140-151.
- Işık, Ö. (2019). Türk Mevduat Bankacılığı Sektörünün Finansal Performanslarının ENTROPİ Tabanlı ARAS Yöntemi Kullanılarak Değerlendirilmesi, Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4 (1), 90-99.
- Koletto E.G ve Gürbüz T. (2014). Comparison of Operational Competitiveness Rating Analysis (OCRA) Performance Evaluation with Operating Margin, Proceedings of the World Congress on Engineering and Computer Science, Vol. II WCECS 2014, 22-24 October, 2014, San Francisco, USA.
- Mandic K., Delibasic B., Sladjana B. (2014). "Analysis of the Financial Parameters of Serbian Banks Through the Application of the Fuzzy AHP and TOPSIS Methods. *Economic Modelling*, 43, 30-37.
- Mandic, M., Petkovic, D. Radovanovic M. (2015). Selection of Non-Conventional Machining Processes Using the OCRA Method, *Serbian Journal of Management*, 10 (1), 61-73.
- Nafziger, E.Wayne (2006). *Economic Development*, 4th Edition, Cambridge University Press, UK.
- Özbek, A. (2015-a). Efficiency Analysis of Foreign-Capital Banks in Turkey by OCRA and MOORA, *Research Journal of Finance and Accounting*, 6(13), 21-30.
- Özbek, A. (2015-b). Operasyonel Rekabet Değerlendirmesi (OCRA) Yöntemiyle Mevduat Bankalarının Etkinlik Ölçümü, *NWSA-New World Sciences Academy*, 3C0132, 10, (3), 120-134.
- Özbek, A. (2015-c). Performance Analysis of Public Banks in Turkey, *International Journal of Business Management and Economic Research (IJBMER)*, 6 (3), 178-186.
- Özbek, A. (2017). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ve Excel İle Problem Çözümü Kavram-Teori Uygulama, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.
- Özçelik, H. ve Kandemir, B. (2015). BİST'te İşlem Gören Turizm İşletmelerinin TOPSIS Yöntemi ile Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi, *Balıkesir University Journal of Social Science Institute*, 18 (33), 97-114.
- Parkan, C. (1994). Operational Competitiveness Ratings of Production Units, *Managerial and Decision Economics*, 15(3), 201-221.
- Parkan, C. ve Wu, M.L. (1999). Measurement of the Performance of an Investment Bank Using the Operational Competitiveness Rating Procedure, *Omega*, 27(2), 201-217.
- Peters, M.L. ve Zelewski, S. (2010). Performance Measurement mit Hilfe des Operational Competitiveness Ratings (OCRA), *WiSt, Wirtschaftswissenschaftliches Studium*, 39(5), 224.
- Saaty, T.L.(1980). *The Analytic Hierarchy Process*. McGraw-Hill, New York.
- Saaty, T.L.(1994). *Fundamentals of Decision Making and Priority Theory with the Analytical Hierarchy Process*. RWS Publication, Pittsburg.
- Saaty, T.L.(2007). *The Analytic Hierarchy and Analytic Network Measurement Process: Applications to Decision Under Risk*. *European Journal of Pure and Applied Mathematics*, 1(1), 122-196.
- TBB, Türkiye Bankalar Birliği (2021). Banka ve Sektör Bilgileri, İstatistik ve Veri Sorgulama, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Çağdaş Finansal Yönetim Çalışmaları

- Ural, M., Demireli, E., S.G. Özçalık (2018). Kamu Bankalarında Performans Analizi: Entropi ve WASPAS Yöntemleri ile Bir Uygulama, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 31, 129-141.
- Wang, S. (2004). Comments on Operational Competitiveness Rating Analysis (OCRA), European Journal of Operational Research, 169, 329-331.
- Yalçın N. ve Pehlivan N.Y. (2019). Application of the Fuzzy CODAS Method Based on Fuzzy Envelopes for Hesitant Fuzzy Linguistic Term Sets: A Case Study on a Personnel Selection Problem. Symmetry. 11(493), 1-27.